

ENVER PAŞA MUSTAFA SUPHİ'YE DÜŞMANDI

Aydınlık Gazetesi, 9 Aralık 2014

Yıldırım Koç

Mustafa Suphi yaşamının ilk döneminde İttihat ve Terakki Cemiyeti ile ilişki içindeydi; Paris'te öğrencilik yaparken İttihatçıların Tanin Gazetesi'ne muhabirlik yapmıştı. Daha sonra İttihat ve Terakki karşıtı oldu; 15 Temmuz 1912 tarihinde İstanbul'da Yusuf Akçura ve arkadaşları tarafından kurulan Milli Meşrutiyet Fırkası'na katıldı. Bu örgüt, açıktan açığa Türkçülük yapan ilk siyasi partiydi. Bu siyasi çalışmanın bir parçası olarak İfham Gazetesi'ni çıkardı. 1913 yılında Sinop'a sürgün edildi. 24 Mayıs 1914 tarihinde de buradan Rusya'ya kaçtı. Bu tarihteki amacı da Bakû'da bir "Türklük Fırkası" kurmaktı.

Ancak daha sonra savaş çıkınca Rusya'da tutuklandı ve Moskova yakınlarında bir kente yerleştirildi. 9 Eylül 1915 tarihinde ise Ural'a gönderildi. Burada Bolşeviklerle ilişki kurdu ve aynı yıl Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'ne katıldı. 1917 Ekim Devrimi sonrasında Moskova'ya geldi.

MUSTAFA SUPHİ, İTTİHATÇILARA KARŞI

Mustafa Suphi, 1918 yılında İttihat ve Terakki Cemiyeti aleyhinde bir kampanya başlattı. Nisan 1918'de yayımına başladığı Yeni Dünya Gazetesi'nde İttihatçılar aleyhinde ağır suçlamalarda bulundu.

Azerbaycan henüz Bolşeviklerin hakimiyeti altında değilken, 1919 yılı sonlarında Bakû'da bir Türk Komünist Fırkası kuruldu. Bu örgütte eski İttihatçılar ağırlıktaydı. Mustafa Suphi 27 Mayıs 1920'de Bakû'ya gelir gelmez, bu partiyi dağıttı, bu partideki İttihatçıları tasfiye etti. Böylece Bolşeviklerden destek alma çabası içindeki Enver Paşa ve arkadaşlarının projesini engelledi.

Mustafa Suphi, Bolşevik Partisi Merkez Komitesi'ne yazdığı bir raporda, Enver Paşa ve arkadaşlarını "turneye çıkmış sanatçılar"a benzetti ve onlar aleyhinde görüş bildirdi.

Enver Paşa, 1920 Eylül'ünde Bakû'da toplanan Doğu Halkları Birinci Kongresi'ne katıldı. "Bakû Kongresi esnasında Mustafa Suphi'nin Enver Paşa aleyhinde tezahüratlar yaptırması ve ona karşı takındığı menfi tavırlar, İttihatçılar ile Mustafa Suphi arasındaki düşmanlığı artırmıştır." (Aslan, Y., a.g.k., 1997, s.356)

Bakû'da Enver Paşa'nın yanında olan iki İttihatçı, Küçük Talat (Muşkara) ve Yeni Bahçeli Nail Beyler Trabzon'a geldiler. "Küçük Talat ve Nail Beylerin bazı özel görevlerle Enver Paşa tarafından Anadolu'ya gönderildiği muhakkaktır. (...) Özellikle Küçük Talat'ın Trabzon'da görevlendirildiği ve Enver Paşa'nın Türkiye'ye gelişi öncesi Trabzon'da ortamı hazırlamak gibi bir vazifesi olduğu anlaşılmaktadır." (Aslan, Y., s.357-8)

ZİNCİRİN HALKALARI: FAİK KAPTAN, YAHYA KÂHYA, KÜÇÜK TALAT BEY, ENVER PAŞA

Trabzon'da etkili bir kişi olan Yahya Kâhya da Enver Paşa'nın adamıydı. "Yahya Kâhya Enver Paşa'ya yardım ederek Mustafa Kemal'i devirmeye teşebbüs suçundan Sivas'ta yargılanmış"tı (Aybars, E., a.g.m., s.91).

Enver Paşa, Mustafa Kemal Paşa'nın başarısızlığına oynuyordu. İttihatçı karşıtı ve Enver Paşa düşmanı Mustafa Suphi'nin varlığı, Enver Paşa'nın Mustafa Kemal'in yenilgisi sonrasında planladığı Anadolu hareketinin önünde büyük bir engeldi. Ayrıca bu günlerde Birinci İnönü Savaşı kazanılmıştı (10-11 Ocak 1921). Varlığını kanıtlayan Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin Sovyet Rusya'dan silah, cephane ve altın alabilmesinin önü açılmıştı. Mustafa Suphi ve yoldaşlarının öldürülmesi, Milli Hükümet'e Sovyet yardımını önleyebilir, Mustafa Kemal Paşa'yı zor durumda bırakabilir; Enver Paşa'nın önünü açardı.

Bütün bunlar düşünüldüğünde, Yahya Kâhya'yı azmettirenin, Küçük Talat Bey aracılığıyla Enver Paşa olduğu kanısı ağırlık kazanmaktadır.